

## El món linneà del segle XVIII

Thomas F. Glick

Com és sabut, el suec Carl von Linné (1707-1778) va establir les bases de la botànica moderna en inventar un sistema artificial de nomenclatura, l'anomenat sistema sexual, basat en la simple enumeració dels estams, pistils i altres parts de la flor. Mai no va abandonar la recerca d'un sistema natural, objectiu que els botànics no assolirien fins el segle següent. La nomenclatura binomial també va ser invent seu, mercès a la qual tot organisme és identificat pels noms del seu gènere i de la seva espècie. Fou el primer naturalista que va fonamentar la seva ciència en l'*espècie* com un concepte ben definit. Des d'un primer moment va pensar que les espècies eren fixes i afirmà que tots els gèneres es crearen d'una de sola, però que després es formaren espècies noves mitjançant un procés d'hibridació. La nomenclatura binomial continua sent, avui dia, la base de la taxonomia.

Linné era un classificador obsessiu, que va reduir l'estudi de la botànica a uns límits molt restringits. Per a ell, les veritables tasques de la disciplina es reduïen només a dues: *divisio*, és a dir, col·locar les plantes dins d'un sistema taxonòmic, i *denominatio*, o sia donar noms a cada organisme. No es va interessar ni per l'anatomia de les plantes ni per la



Retrat de Linné

seva fisiologia. Aquesta restricció d'interessos és cabdal per a comprendre la tasca dels seus seguidors en el món hispànic.

El sistema de Linné es va difondre mitjançant una xarxa de comunicació formada pels seus deixebles directes, els quals herboritzaren a

molts racons del globus, així com per seguidors indirectes que adoptaren el seu mètode, i moltes vegades van buscar correspondència amb Linné, enviant-li descripcions o més freqüentment, exemplars per a integrar en el seu herbari.

A Espanya va enviar el

seu deixeble directe Pehr Löfling, que va arribar a Madrid l'octubre de 1751 per a una missió científica acordada per Linné amb José de Carvajal. Va romandre allí els anys següents, herboritzant i realitzant recerques també sobre geologia i zoologia. Encara que en

aquesta època la major part dels botànics espanyols romanien fidels al sistema de classificació de Tournefort (sistema també artificial, basat en la flor i el fruit, especialment la corol·la). Löffling ajudà i estimulà un grup de destacats botànics favorables a Linné: Miguel Barnades, Juan Minuart i Cristóbal Vélez. En morir Vélez el juny de 1753, Löffling no solament es va veure privat de l'ús de la biblioteca del seu amic sinó que lamentà vivament la perdua del "millor teòric dels espanyols". Poc després s'instal·là a Cadis i després a Venècia, on va morir prematurament.

Podem descriure dues fases del linneanisme espanyol. La primera s'estén des de l'arribada de Löffling a Madrid el 1751 fins a la mort de Linné el 1778. Durant aquests anys, alguns botànics espanyols van estar en contacte directe amb Linné. La segona fase engloba les dècades finals del segle, quan el sistema linneà ja s'havia imposat com a patró s'havia imposat com a patró seguit per la immensa majoria de botànics espanyols.

La figura més destacada de la primera època fou, sens dubte, José Celestino Mutis, que va estudiar botànica amb Barnades al Jardín Botánico de Migas Calientes, prop de Madrid, des de 1757 fins a 1760. El 1762 va obtenir la càtedra de matemàtiques en el Colegio del Rosario de Bogotá, en el Nuevo Reino de Granada, i dos anys més tard va establir contacte amb Linné, a qui va enviar un exemplar de quina de Loja. En un memorial dirigit a Carles III el mateix any de 1764 es decla-

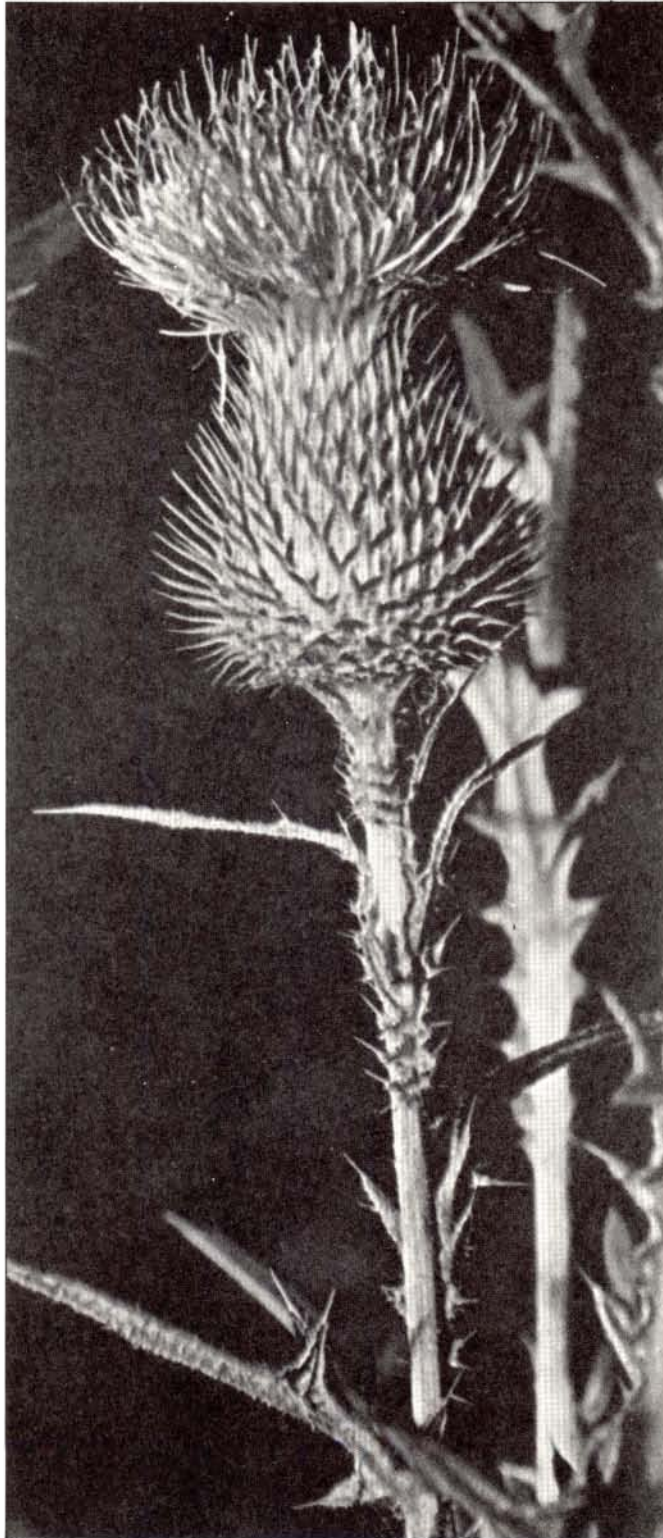
rava linneà i remarcava que la seva aspiració era continuar l'obra de Löffling. Mutis va mantenir correspondència amb diversos deixebles de Linné, entre ells Clas Alströner (que havia conegut a Madrid), Peter Jonas Bergius i Carl Peter Thunberg. Lleial i crític dels mètodes del mestre, Mutis va descriure el sistema linneà com "un alfabet per a reduir les plantes als seus respec-

tius Ordres", però va tenir dificultats quant al gènere.

L'esforç més gran en la imposició del sistema linneà a Espanya va tenir lloc al Jardín Botánico de Madrid, dirigit per Casimiro Gómez Ortega. Era un fidel seguidor i traductor de l'obra de Linné i fou potser el més gran pedagog botànic que Espanya ha tingut, a jutjar per l'alta qualitat i prestigi dels alumnes que va formar.

Instal·lat ja en la xarxa internacional de comunicació linneana, es va formar dins del país una xarxa nacional similar, formada per botànics linneans, els quals intercanviaven exemplars de plantes i discutien, sovint embolcallats de polèmiques, les seves descripcions i classificació segons el sistema linneà. Antoni Josep de Cabanilles, el botànic valencià que succeí a Gómez Ortega com a director del Jardín Botánico, després d'assenyalar el paper d'Antoni Palau i Verdera i de Miquel Barnades com a introductors del sistema de Linné, cita un nombrós grup de botànics linneans de la segona fase, entre els quals podem mencionar Pere Abat i Mestre a Sevilla, José Sánchez a Cadis, Gregorio Bacas y Velasco a Cartagena, els aragonesos Gregorio Echeandia y Jiménez, Francisco Otoño i Ignacio de Asso, els catalans Joan Ametller i Francesc Sala, el valencià Tomàs Vilanova i, després, els botànics d'ultramar, en la seva major part naturalistes formats a Madrid per Gómez Ortega: Hipólito Ruiz i José Pavón a Perú, Vicente Cervantes a Mèxic, Juan de Cuéllar a Filipines, i, naturalment, Mutis a Nueva Granada.

Cap a la fi de segle, la xarxa de comunicacions linneana constituïa una mena de model el qual, més endavant, seria l'internacionalisme científic que tant caracteritza el procés científic contemporani.



*Cirsium lanceolatum*. Exemple de la nomenclatura binomial establerta per Linné.